

PlanMER

Bestemmingsplan Buitengebied Drimmelen

projectnr. 259044
3 januari 2014

Aanvulling naar aanleiding van (voorlopig) advies Commissie m.e.r.

Opdrachtgever

Gemeente Drimmelen
Postbus 19
4920 AA Made

datum vrijgave	beschrijving revisie	goedkeuring	vrijgave
3 januari 2014	definitief	drs. B. van Dijk	ing. H.A.M. van de Wetering

Datum van uitgave: 3 januari 2014

Contactadres:

Beneluxweg 125
Postbus 40
4900 AA Oosterhout (NB)

Copyright © 2014

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

Inhoud

1	Inleiding	3
2	Uitgangspunten scenario's en berekeningen stikstofdepositie.....	5
3	Uitvoerbaar alternatief zonder toename stikstof	7
4	Geurhinder	13
5	Waterkwaliteit.....	15
	Bijlage 1 Uitgangspunten stikstofberekeningen	19
	Bijlage 2 Vertaling stikstofmaatregel in bestemmingsplan.....	23
	Bijlage 3 Fact sheet KRW Waterlichaam Gat van den Ham	25

1 Inleiding

De Commissie m.e.r. heeft op 3 december 2013 in concept een toetsingsadvies gegeven op het plan-MER Bestemmingsplan Buitengebied Drimmelen d.d. september 2013. Op 5 december 2013 is over het concept advies met de Commissie m.e.r. gesproken. Op basis hiervan heeft de Commissie m.e.r. het concept advies omgezet in een voorlopig advies d.d. 18 december 2013. De gemeente heeft besloten de vragen van de Commissie te beantwoorden in een Aanvulling MER en deze voor toetsing voor te leggen aan de Commissie. Voorliggend rapport betreft de Aanvulling MER.

In haar voorlopig advies constateert de Commissie m.e.r. op een paar punten essentiële tekortkomingen en adviseert op deze punten een aanvulling op het MER op te stellen (onderstaande tekst is de letterlijke van de Commissie, zoals opgenomen in het voorlopig advies d.d. 18 december):

- *Een alternatief waarmee de zekerheid verkregen is dat geen aantasting van de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden plaatsvindt, ontbreekt. In het MER zijn geen alternatieven uitgewerkt, ook zijn de uitgangspunten van de beoordelingen in het MER niet altijd duidelijk.*
- *Doordat na het opstellen van het MER het plan is gewijzigd, worden de milieugevolgen van het voornemen niet weergegeven. Daardoor is op grond van het MER niet vast te stellen of met het voornemen wel de zekerheid wordt geboden dat geen aantasting van natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden plaatsvindt.*
- *De effecten op het aspect geurhinder zijn in het MER onvoldoende beschouwd. Daardoor kan niet met zekerheid worden gesteld dat het voornemen geen negatieve gevolgen heeft voor het woon- en leefklimaat.*
- *Een beschouwing van de waterkwaliteit en de effecten van het voornemen erop ontbreken in het MER. Er kan daardoor niet beoordeeld worden in hoeverre het nieuwe bestemmingsplan gevolgen heeft voor de waterkwaliteit en of het maatregelen om de waterkwaliteit op het gewenste niveau te brengen al dan niet belemmert.*

In de volgende hoofdstukken van dit rapport wordt een reactie op bovenstaande punten gegeven. Per punt wordt voor de volledigheid en zelfstandige leesbaarheid eerst het oordeel van de Commissie m.e.r. gegeven, zoals beschreven in het voorlopig advies (cursief weergegeven). Vervolgens wordt een reactie gegeven, worden vragen beantwoord en wordt nadere informatie gegeven.

2 Uitgangspunten scenario's en berekeningen stikstofdepositie

Oordeel Commissie m.e.r.

In het MER en de daarbij gevoegde Passende beoordeling is uitgegaan van het voorontwerp bestemmingsplan, met als belangrijkste activiteiten de ontwikkelingsruimte voor de veehouderij. In het MER zijn de effecten van twee scenario's genoemd: een realistisch alternatief en een maximaal alternatief. In de Passende beoordeling is vastgesteld dat niet valt uit te sluiten dat deze ontwikkelingen leiden tot aantasting van de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden. De Commissie heeft hierover de volgende opmerkingen:

- *De uitgangspunten van de scenario's zijn in het MER alleen in algemene termen aangegeven; de beoordeling is daardoor niet verifieerbaar.*
- *Beide scenario's zijn niet doorgerekend in het MER.*
- *Alleen van het maximale scenario zijn de gevolgen voor stikstofdepositie weergegeven in een depositiekaart*

Bij navraag bleek dat de gemeente hier bewust voor heeft gekozen omdat, zo stelt de gemeente, de stikstofberekeningen een aanname zijn van de maximale ontwikkelingsmogelijkheden binnen het bestemmingsplan met algemene kengetallen voor de maximale stikstofemissie die dit oplevert.

Reactie Gemeente

Uitgangspunten scenario's

In paragraaf 4.3 van het MER is aangegeven en gemotiveerd dat er in het MER twee scenario's zijn beschouwd:

- een maximaal scenario uitgaande van maximale effecten van planologisch maximaal mogelijke ontwikkelingen binnen het bestemmingsplan. Dit scenario is tenminste vereist vanuit jurisprudentie (tevens standpunt toetsing Commissie m.e.r.);
- een realistisch scenario uitgaande van een verwachte ontwikkeling binnen het bestemmingsplan gebaseerd op trendanalyses en lokale kennis.

De uitgangspunten voor het maximale scenario zijn uitgewerkt in paragraaf 4.3.2 van het MER, die voor het realistisch scenario in paragraaf 4.3.3 van het MER.

Basis voor het MER en de afweging van het milieubelang is de effectbeoordeling van het maximale scenario (het juridisch vereiste).

Het realistisch scenario heeft m.e.r.- en bestemmingsplantechnisch geen status, maar is opgenomen vanuit communicatief/beeldvormend oogpunt. Het maximale scenario geeft naar mening van de gemeente en de agrarische sector geen realistisch beeld van de daadwerkelijk te verwachten ontwikkeling en daarmee ook geen realistisch beeld van de te verwachten effecten. De gemeente en de agrarische sector hechten er waarde aan in het MER een nuancering te geven van de verwachte maximale effecten en aan te geven welke effecten reëel verwacht mogen/kunnen worden.

Het verschil in status is de reden geweest voor het verschil in onderzoeksmethodiek. Het maximale scenario is op stikstofdepositie onderzocht en doorgerekend. De uitgangspunten voor de stikstofberekeningen zijn weergegeven in bijlage 1 van deze Aanvulling MER en hieronder kort samengevat¹.

1. ¹ Er is door de gemeente bewust voor gekozen de uitgangspunten voor stikstofberekeningen niet in het MER op te nemen. Dit om onnodige discussie over (individuele) uitgangspunten tijdens de inspraak te voorkomen: de stikstofberekeningen zijn een aanname van de maximale ontwikkelingsmogelijkheden binnen het bestemmingsplan met algemene kengetallen voor de maximale emissie die dit oplevert. Dit hoeft niet per definitie overeen te komen met de specifieke situatie op de individuele bedrijven.

Uitgangspunten berekeningen stikstofdepositie

In de stikstofberekeningen is (nog) uitgegaan van maximaal 2 ha grondgebonden veehouderij en maximaal 1,5 ha intensieve veehouderij in de bestemming Agrarisch 1 en maximaal 1,5 ha vee (grondgebonden en IV) in de bestemming Agrarisch-2.

Het ontwerp-bestemmingsplan is (inmiddels) aangepast aan de Verordening Ruimte 2013: Uitbreiding is toegestaan tot maximaal 1,5 ha in Agrarisch-1. Er is echter door de gemeente besloten dit niet opnieuw door te rekenen, maar uit te gaan van de worst-case berekeningen met 2 ha als uitgangspunt. Dit omdat herberekening geen meerwaarde heeft: ook met 1,5 ha is sprake van significant negatieve effecten op Natura2000-gebied. De noodzaak tot het nemen van maatregelen in het bestemmingsplan is voor 2 ha niet anders dan voor 1,5 ha. Dit is in voetnoten in het MER aangegeven.

In het MER is de toename van stikstofdepositie van de maximale planologische uitbreidingsruimte bepaald ten opzichte van de huidige, feitelijke situatie (conform jurisprudentie).

De feitelijke situatie is per locatie en diercategorie benaderd op basis van de bezettingsgraad die is ontleend aan dieraantallen die zijn geregistreerd bij het CBS (2012) en de vergunde aantallen dieren op basis van Web-bvb. Hieronder is per diercategorie de dieraantallen zoals deze zijn geregistreerd bij het CBS en Web-bvb weergegeven inclusief de berekende bezettingsgraad.

Web-bvb omschrijving	CBS inclusief 10% functionele leegstand	web-bvb januari 2013	percentage door te rekenen in feitelijke situatie
Melk- en kalfkoeien(> 2 jaar)	3303,3	6377	51,8
Vrouwelijk jongvee tot 2 jaar	2995,3	5187	57,7
Zoogkoeien	394,9	361	109,4
Vleesvee	1141,8	1809	63,1
Biggen	6876,1	7756	88,7
Zeugen	1602,7	2090	76,7
Vleesvarkens	24930,4	29369	84,9
Dekberen	0	23	0,0
Leghennen	54001,2	66100	81,7
Vleeskuikens	381629,6	259104	147,3
Konijnen	825	13185	6,3
Paarden	599,5	795	75,4
Schapen	2247,3	1983	113,3
Geiten	3564	5213	68,4

Er is gekeken of er sprake is van stoppers / aandachtspunten vanuit bedrijfsontwikkelingsplannen. Dit geldt voor een drietal bedrijven. Lokaal is hiermee de autonome situatie anders dan de huidige, maar op plangebiedniveau is het verschil miniem. Er is daarom alleen gerekend voor de feitelijke situatie als referentiesituatie.

Het realistisch scenario is niet doorerekend. Doorrekening heeft geen meerwaarde voor de gemeente: Ook het realistisch scenario geeft significante effecten op Natura2000-gebied en moet leiden tot maatregelen in het bestemmingsplan. Deze zijn niet anders dan die voor het maximale scenario. Reden om het realistisch scenario toch op te nemen, maar kwalitatief, is een communicatieve: laten zien dat het maximale scenario maatgevend is, maar niet reëel en dat de werkelijk verwachte effecten (veel) lager/kleiner zullen zijn.

3 Uitvoerbaar alternatief zonder toename stikstof

Oordeel Commissie m.e.r.

In het MER en de Passende beoordeling zijn op basis van de getrokken conclusie “spelregels” aangegeven om te komen tot een plan zonder aantasting van de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden. In het MER is aangegeven dat de spelregels in de planregels kunnen worden opgenomen om de effecten op Natura 2000-gebieden te beperken. In het MER is de effectiviteit van deze regels niet aangegeven of doorgerekend. Daarmee is in het MER niet aannemelijk gemaakt dat de toename van de stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden met deze maatregelen ook daadwerkelijk voorkomen kan worden.

Uitgangspunt is in het MER onder meer dat de grondgebonden veehouderij de huidige bouw vlakken conform het vigerende bestemmingsplan behoudt, en dat via een wijzigingsbevoegdheid uitbreiding van deze bouwvlakken en nieuwvestiging van grondgebonden bedrijven onder voorwaarden mogelijk is tot 2 hectare. Uit de toelichting door de gemeente bij het locatiebezoek blijkt dat het plan inmiddels is aangepast aan de provinciale Verordening Ruimte, waardoor nu nog uitbreiding is toegestaan tot maximaal 1,5 ha. Omdat de Commissie van oordeel is dat in de Passende beoordeling niet aannemelijk is gemaakt dat aantasting van natuurlijke kenmerken is uit te sluiten bij uitbreiding tot 2 ha is niet op voorhand zeker dat een uitbreiding tot 1,5 ha (ipv tot 2 ha) deze wel uitsluit. De Commissie adviseert om in een aanvulling op het MER voorafgaande aan de besluitvorming aannemelijk te maken dat er geen aantasting van natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden zal optreden, door een kwantitatieve beoordeling op te nemen van:

a) de uitbreidingsruimte binnen bestaande en in het plan opnieuw toegekende bouwblokken van veehouderijen;

b) de uitbreidingsruimte door vergroting van de bouwblokken van veehouderijen

Het opnemen van voorwaardelijke verplichtingen in de planregels, waardoor de bouw van stallen afhankelijk wordt gesteld van het niet toenemen van de stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden biedt volgens de Commissie zonder nader onderzoek niet de vereiste duidelijkheid dat op planniveau toename van depositie op deze gebieden wordt voorkomen. Ook de verwijzing naar een nog niet bestaande regeling (de PAS) biedt deze duidelijkheid niet.;

De Commissie adviseert om in een aanvulling op het MER te onderbouwen hoe toename van de stikstofdepositie op de Natura 2000-gebieden op een voldoende effectieve wijze wordt voorkomen

Reactie Gemeente

Afstemming MER-bestemmingsplan

Uit het MER is mogelijk de indruk ontstaan dat het MER niet is afgestemd op het ontwerpbestemmingsplan. Dit is echter niet het geval. Het is inderdaad zo dat het MER in eerste instantie de effecten heeft onderzocht van de ontwikkelingen zoals mogelijk gemaakt in het voorontwerp-bestemmingsplan. In het MER is de toename van stikstofdepositie berekend voor de planologisch maximaal mogelijke ontwikkelingsruimte, zowel binnen de bestaande en in het plan opnieuw toegekende bouwblokken als door vergroting van bouwblokken.

Op basis van de resultaten van de passende beoordeling is geconstateerd dat de ontwikkelingen zoals opgenomen in het voorontwerpbestemmingsplan leiden tot onaanvaardbare effecten op Natura2000. In het MER (blz 7 en 8 van de samenvatting) is een opsomming gegeven van mogelijke oplossingsrichtingen en een motivatie of deze wel of niet reëel worden geacht. Op basis hiervan is de gemeente besloten voor optie 5 (opnemen van een voorwaardelijke bepaling: uitbreiden als...).

Dit heeft geleid tot de maatregel om in het ontwerp-bestemmingsplan de uitbreiding van activiteiten met mogelijk toename van stikstofdepositie onder te brengen in een afwijkingsbevoegdheid met voorwaardelijke bepaling (geen toename stikstofdepositie en/of geen negatief effect op Natura2000).

De vertaling van deze maatregel, zoals deze wordt opgenomen bij de vaststelling van het bestemmingsplan is opgenomen in bijlage 2 bij deze Aanvulling MER. Daarnaast is uitbreiding binnen het bouwvlak ook niet rechtstreeks toegestaan.

Dit is vervolgens niet opnieuw uitgewerkt en op effecten onderzocht / doorgerekend. De toename in stikstofdepositie is immers nul. Voor de overige aspecten biedt het MER inzicht in de worst-case effecten en is daarmee voldoende dekkend.

Het is dus nadrukkelijk niet het idee van de gemeente dat met het terugbrengen van de uitbreidingsmogelijkheid van 2 naar 1,5 ha (en het schrappen van de omschakelingsmogelijkheid) al het effect op Natura2000-gebied voorkomen zou kunnen worden. Negatief effect op Natura2000 wordt voorkomen door de afwijkingsbevoegdheid met voorwaardelijke bepaling.

Maatregelen zoals voorgesteld in bestemmingsplan uitvoerbaar

In het kader van de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan is de vraag of uitbreiding van veehouderijen en glastuinbouwbedrijven mogelijk is zonder toename van stikstofdepositie op Natura2000-gebied, uitbreiding leidt bij ongewijzigd stalsysteem per definitie tot een toename van stikstofemissie en daarmee tot een toename van stikstofdepositie. Uitbreiding zonder toename van stikstofdepositie kan alleen maar als bedrijven in staat zijn hun bestaande stikstofemissie te verminderen. De zo gewonnen 'emissieruimte' is dan (op bedrijfsniveau) beschikbaar voor uitbreiding ("interne saldering").

Alle dieren moeten momenteel al gehuisvest zijn op huisvestingssystemen die voldoen aan de maximale emissiewaarde volgens het Besluit huisvesting; op basis van best beschikbare technieken (BBT). Dit zijn huisvestingssystemen die een ammoniakuitstoot per dierplaats veroorzaken die gelijk of lager is dan de waarden in onderstaande tabel 1. Deze emissiewaarden zijn ook als basis gebruikt voor de stikstof-berekeningen ten behoeve van het plan-MER.

Tabel 1 Maximale emissiewaarde conform Besluit huisvesting

Diercategorie	Maximale emissiewaarde (kg NH ₃ /dierplaats/jaar)
Melk- en kalfkoeien	9,5
Biggenopfok (gespeende biggen)	0,23
Vleeskalveren tot 8 maanden	2,5
Kraamzeugen (incl. biggen tot spenen)	2,9
Guste en dragende zeugen	2,6
Vleesvarkens, opfokberen van ca. 25 kg tot 7 maanden, opfokzeugen van ca. 25 kg tot eerste dekking	1,4
opfokhennen en hanen van legrassen, jonger dan 18 weken	
- batterijhuisvesting	0,06
- nageschakelde techniek	0,010
legkippen en (groot-)ouderdieren van legrassen	
- batterijhuisvesting	0,013
- niet batterijhuisvesting	0,125
- nageschakelde techniek	0,015
ouderdieren van vleeskuikens	0,435
- nageschakelde techniek	0,015
vleeskuikens	0,045

De vraag is of bovenop bovengenoemde BBT nog maatregelen of technieken mogelijk zijn, waarmee de stikstofemissie (verder) kan worden verminderd. Het moeten wel reële, in de sector gangbare technieken zijn en maatregelen die bij de vergunningverlening voor bedrijfsuitbreiding voorgeschreven kunnen worden. De toename van oppervlakte, en daarmee dieren en emissie bij bedrijfsuitbreiding dient gecompenseerd te worden door aanvullende emissie beperkende maatregelen voor het gehele bedrijf. De gevraagde technieken zijn er. Ondanks dat BBT lijkt te suggereren dat er 'niets beter is', is dit

niet het geval. Voor grote bedrijven worden reeds >BBT en >>BBT voorgeschreven en toegepast op basis van de IPCC-richtlijn. Deze technieken kunnen ook op kleinere bedrijven toegepast worden, waarmee (in enkele gevallen zelfs aanzienlijke) emissie reductie kan worden behaald ten opzichte van BBT.

Er zijn voor de afzonderlijke stalsystemen en diersoorten verschillende (algemeen geaccepteerde en zich in de praktijk bewezen) emissiereducerende technieken stalsystemen beschikbaar die een lagere emissie veroorzaken dan de in tabel 1 opgenomen emissies. Onderstaande tabel 2 geeft een inventarisatie van mogelijke technieken.

Tabel 2 Emissiefactoren bij aanvullende maatregelen ten opzichte van Besluit huisvesting

Diercategorie	Stalsysteem	Emissiefactor (kg NH ₃ /dierplaats/jaar)
Melk- en kalfkoeien	ligboxenstal met roostervloer voorzien van een bolle rubber toplaag (BWL 2010.31.V1), beweid	<u>6,5</u>
	mechanisch geventileerde stal met een chemisch luchtwassysteem (BWL 2012.02), beweid	3,5
Vleeskalveren tot 8 maanden	mechanisch geventileerde stal met een gecombineerd luchtwassysteem 85% ammoniak emissiereductie (80% fijn stof emissiereductie) met watergordijn en biologische wasser (BWL 2007.02.V1, BWL 2010.02.V1)3	0,35
	mechanisch geventileerde stal met een biologisch luchtwassysteem 70% emissiereductie (BWL 2006.01.V1; BWL 2009.13.V1)	<u>0,75</u>
Biggenopfok (gespeende biggen)	opfokhok met schuine putwand, emitterend mestoppervlak maximaal 0,07 m2, ongeacht groepsgrootte (BWL 2001.13.V1)	0,17
	gecombineerd luchtwassysteem 85% emissiereductie met watergordijn en biologische wasser (BWL 2009.12) hokoppervlak groter dan 0,35 m2 3	<u>0,11</u>
Kraamzeugen (incl. biggen tot spenen)	gecombineerd luchtwassysteem 85% emissiereductie met waterwasser, biologische wasser en geurverwijderingssectie (BWL 2011.07)	<u>1,25</u>
	chemisch luchtwassysteem 95% emissiereductie 3 (BWL 2008.08.V2; BWL 2008.09.V2; BWL 2007.05.V3; BWL 2010.26) 3	0,42
Guste en dragende zeugen	groepshuisvestingssysteem met voerligboxen of zeugenvoerstations, zonder strobed, met schuine putwanden in het mestkanaal, met metalen driekanstroosters (BWL 2010.08.V1)	2,3

	gecombineerd luchtwassysteem 90% ammoniakemissiereductie met een combinatie van een biologische en een chemische wasser en een biofilter (BWL 2011.08)	<u>0,42</u>
Vleesvarkens, opfokberen van ca. 25 kg tot 7 maanden, opfokzeugen van ca. 25 kg tot eerste dekking	mestkelders met (water- en) mestkanaal; mestkanaal met schuine putwand, met metalen driekanroosters op het mestkanaal, emitterend mestoppervlak maximaal 0,18 m ² , (Groen Label BB 97.07.056V2; (BWL 2004.03.V1)	1,0
	gecombineerd luchtwassysteem 90% ammoniakemissiereductie met een combinatie van een biologische en een chemische wasser en een biofilter (BWL 2011.08), hokoppervlak groter dan 0,8 m ²	<u>0,35</u>
opfokhennen en hanen van legrassen, jonger dan 18 weken	mestbandbatterij met geforceerde mestdroging, belucht met 0,4 m ³ lucht per opfokken per uur; mestafdraaien per vijf dagen, de mest heeft dan een droge stofgehalte van minimaal 55% (Groen Label BB 97.07.058) 6	<u>0,006</u>
	biologisch luchtwassysteem 70% ammoniak emissiereductie en 75% fijn stof emissiereductie (BWL 2006.03.V1; BWL 2010.27.V1)	0,051
legkippen en (groot-)ouderdieren van legrassen	mestbandbatterij met geforceerde mestdroging, belucht met 0,7 m ³ lucht per dier per uur. Mestafdraaien per vijf dagen; de mest heeft dan een droge stofgehalte van minimaal 55%.(Groen Label BB 97.07.058)	<u>0,012</u>
	biologisch luchtwassysteem 70% ammoniakemissiereductie (BWL 2006.03.V1)	0,095
ouderdieren van vleeskuikens	stal met luchtmengsysteem voor droging strooisellaag in combinatie met een warmtewisselaar (BWL 2010.13.V3)	0,158
	biologisch luchtwassysteem 70% ammoniakemissiereductie (BWL 2009.13.V1; BWL 2010.27.V1) 3	<u>0,075</u>
Vleeskuikens	stal met luchtmengsysteem voor droging strooisellaag in combinatie met een warmtewisselaar (BWL 2010.13.V3)	<u>0,021</u>
	uitbroeden eieren en opfokken vleeskuikens tot 19 dagen in stal met etages en vervolghuisvesting in E.5.6 (vleeskuikenstal met mixluchtventilatie) (BWL 2009.06)	0,033
nageschakelde techniek	droogtunnel met geperforeerde banden; 30% emissiereductie fijn stof (BWL 2005.06.V2)	<u>0,001/0,002</u>
	mestopslagloods met chemisch luchtwassysteem 90% emissiereductie (BWL 2011.06)	0,003/0,005

In tabel 3 zijn de maximale emissiewaarden conform het Besluit huisvesting en de te behalen emissiewaarden bij aanvullende maatregelen opgenomen, waarbij tevens is berekend hoeveel dieren er meer gehouden kunnen worden om binnen het zelfde 'emissieplafond' te blijven. De verhouding betreft de relatieve toename van het aantal te houden dieren (per diercategorie). Hierbij is bewust niet uitgegaan van de techniek met de meeste emissiewinst, maar een reël geachte techniek met een gemiddelde winst. Dat betekent dat bedrijven nog meer uitbreidingsruimte kunnen creëren door nog emissie-armere technieken toe te passen.

Tabel 3 Toename aantal dieren bij aanvullende maatregelen ten opzichte van Besluit huisvesting, zonder toename van stikstofemissie

Diercategorie	Emissiefactor (kg NH ₃ /dierplaats/jaar)		Verhouding aantal extra te houden dieren op emissiearme huisvestingssystemen.
	Gehanteerde emissiefactor	maximale emissiewaarde	
Melk- en kalfkoeien	6,5	9,5	1,45
Vleeskalveren tot 8 maanden	0,75	2,5	3,33
Biggenopfok (gespeende biggen)	0,11	0,23	2,1
Kraamzeugen (incl. biggen tot spenen)	1,25	2,9	2,3
Guste en dragende zeugen	0,42	2,6	6,2
Vleesvarkens, opfokberen van ca. 25 kg tot 7 maanden, opfokzeugen van ca. 25 kg tot eerste dekking	0,35	1,4	4,0
opfokhennen en hanen van legrassen, jonger dan 18 weken	0,006	0,06	10
legkippen en (groot-)ouderdieren van legrassen	0,012	0,125	10,4
ouderdieren van vleeskuikens	0,075	0,435	5,8
Vleeskuikens	0,021	0,045	2,1
nageschakelde techniek	0,001	0,015	PM

Tabel 3 laat zien dat bijvoorbeeld melkveehouderijen die nu voldoen aan het besluit huisvesting, door toepassing van aanvullende maatregelen met 45% dieren kunnen groeien, zonder een toename van stikstofemissie te veroorzaken. Bij gelijke veedichtheid zou dit ook leiden tot circa 45% toename van bebouwd oppervlak. Bij alle andere diercategorieën is de mogelijk toename van dieren zelfs nog groter.

In zijn algemeenheid kan gesteld worden dat rundveebedrijven afhankelijk van de diercategorie 10 % tot 45% kunnen groeien t.o.v. BBT. Varkensbedrijven kunnen afhankelijk van de diercategorie en gehanteerde techniek verdubbelen of meer t.o.v. BBT. Bij legkippen kan de omvang in gevallen vertienvoudigen zonder emissietoename.

Diersoorten waar nog geen zicht is op technieken met emissiereductie zijn paarden, geiten en schapen. Bedrijven met als hoofdtak één van deze diersoorten kunnen naar verwachting niet of beperkt uitbreiden. Dat wil echter niet zeggen dat dit binnen 10 jaar (planperiode bestemmingsplan) niet het geval kan zijn: technieken veranderen en verbeteren continu.

Onderstaand is op basis van een vergelijking van bestaande stalsystemen op basis van gemeentelijke informatie (o.a. Web-bvb) gemotiveerd dat nog voldoende mogelijkheid bestaat met verbetering van technieken ontwikkelruimte te creëren.

Van de ca. 125 veehouderijen in het buitengebied van Drimmelen heeft ca. 100 bedrijven (80%) een reële mogelijkheid uitbreidingsruimte te creëren door inzet van emissiearmere technieken. Het betreft met name bedrijven met melk en kalfkoeien als hoofd- of neventak (ca. 70 bedrijven). Deze bedrijven hanteren veelal nog BBT toe in de vorm van een ligboxenstal met beweiden danwel 'overige huisvesting' met beweiden (web-bvb). Deze laatste categorie is vaak ook een ligboxenstal. In een aantal gevallen zijn

er al meer emissie armere stallen toegepast, maar dit aantal is zeer beperkt. Daarnaast vallen onder de 80% ook ca 30 bedrijven met als hoofd- of neventak vleesvee, varkens, kippen. Ook deze zijn (nog) traditioneel gehuisvest. Door bijvoorbeeld luchtwassers toe te passen wordt de stikstofemissie beperkt en kan ruimte gecreëerd worden voor uitbreiding.

Ca. 25 bedrijven (20 % van het totaal) heeft op basis van de huidige stand van zaken van technieken naar verwachting geen of beperkte uitbreidingsruimte. Het betreft de bedrijven met als hoofdtak paarden, geiten, schapen. Ook vallen hier de varkens- en rundveebedrijven onder die al voldoen aan strengere emissiewaarden.

Tabel 4 geeft een overzicht van totale stikstofemissies met en zonder emissie-reducerende maatregelen.

Tabel 4 Totale stikstofemissie (1000 kg NH₃ / per jaar) met en zonder aanvullende maatregelen ten opzichte van Besluit huisvesting

	totale stikstofemissie
BBT (op basis van vergunde dieren aantallen)	187
BBT (feitelijk)	140 (1)
met aanvullende maatregelen (op basis van vergunde dieren aantallen)	103
verschil emissie met aanvullende maatregelen ten opzichte van BBT (op basis van vergunde dieren aantallen)	- 84 (--45%)

(1): lager dan vergund, omdat grosso modo minder dieren gehouden worden dan vergund, zie vergelijking CBS-cijfers en Web-bvb in hoofdstuk 2 van deze Aanvulling MER.

Concluderend kan gesteld worden dat een standstill van de stikstofemissie niet betekent dat voor veehouderijen geen ontwikkelingsruimte meer is. Door gebruik te maken van aanvullende ammoniak-emissie reducerende stalsystemen of technieken ontstaat de mogelijkheid om, binnen het geldende emissieplafond meer dieren te kunnen houden. Zo is een toename van rundvee(-gerelateerd bouwoppervlak) van 45% mogelijk zonder emissietoename van het bedrijf. De gemeente acht met bovenstaande analyse voldoende onderbouwd dat het bestemmingsplan met stikstofmaatregelen uitvoerbaar is.

Daarbij kan ook nog opgemerkt worden dat een toename van bebouwing niet per definitie leidt tot meer dieren. Bijvoorbeeld ten behoeven van duurzame of diervriendelijkere stalsystemen met meer ruimte per dier kan het bedrijf worden uitgebreid, terwijl toch geen toename van dieren en emissie optreedt. Ook kunnen aanvullende (bij)gebouwen en bouwwerken voor onder andere opslag en nevenfuncties leiden tot een groter ruimtebeslag zonder dat dit leidt tot toename van dieren en / of emissie. Een uitbreiding van de agrarische bedrijven heeft hiermee geen één-op-één relatie met de uitbreiding van het aantal dieren. De haalbaarheid van het bestemmingsplan op grond van stikstofemissie is hiermee niet direct gerelateerd aan de oppervlakte die geboden wordt voor bedrijfsuitbreiding. Gevolg hiervan is bovendien dat het niet zinvol om uitspraken te doen over de uitbreidingsmogelijkheden van de individuele bedrijven; een bedrijf met relatief weinig uitbreidingsruimte op basis van emissie, kan deze ruimten wel nodig hebben voor bijvoorbeeld bouwwerken voor opslag. Kortom; ook zonder diertoe name is kan bedrijfsuitbreiding nodig en haalbaar zijn.

Glastuinbouw is in bovenstaand overzicht niet opgenomen. Het is een sector die het Buitengebied van Drimmelen niet of nauwelijks kan groeien. Glastuinbouwgebied Plukmade is zo goed als vol. In het Buitengebied komt elders nog een aantal losse locaties voor met nog beperkte uitbreidingsmogelijkheden. Ook voor uitbreiding van glastuinbouw geldt dat dit niet mag leiden tot toename van stikstofdepositie op Natura2000-gebied. Ook glastuinbouwbedrijven moeten "uitbreidingsruimte" creëren door de inzet van emissie-armere verwarmingstechnieken. Deze zijn er.

Verwijzing naar PAS geschrapt

De verwijzing naar het PAS in de regels wordt geschrapt in het vast te stellen bestemmingsplan.

4 Geurhinder

Oordeel Commissie m.e.r.

De Commissie is van mening dat onvoldoende is aangetoond dat de quick scan geur een getrouw beeld geeft van de te verwachten situatie bij realisering van het voornemen. Op grond van het MER (en de quick scan) kan niet met zekerheid worden gesteld dat het voornemen geen negatieve gevolgen heeft voor het woon- en leefklimaat. In het MER zou een doorvertaling of verdere en actuele uitwerking moeten worden gemaakt van de quick scan.

Aanvullend zou een beschouwing moeten worden gegeven op het daadwerkelijke aantal knelpunten in de huidige en toekomstige situatie. Zo is bijvoorbeeld niet duidelijk waarom in de quick scan is aangegeven dat de meerderheid van de bedrijven "op slot" zou zitten. De Commissie adviseert in een aanvulling op het MER, alsnog de geurbelasting (huidige geursituatie, geursituatie in de scenario's/alternatieven, cumulatie, aantal geurgehinderden) te beoordelen voor elk van de in beschouwing te nemen alternatieven.

Reactie Gemeente

De quickscan geur dateert uit 2008. Destijds is bepaald in hoeverre in de huidige situatie en een worst-case ontwikkelingssituatie knelpunten ontstaan ten aanzien van geurhinder.

Destijds zijn binnen het plangebied 199 veebedrijven meegenomen in de analyse: 65 IV bedrijven en 134 niet IV bedrijven. Er werden 82 knelpunten gesignaleerd (zijnde 12% van het totaal aantal beschouwde objecten): 40 in de bebouwde kom en 42 buiten de bebouwde kom. Vervolgens is een worst-case situatie, waarin alle IV bedrijven maximaal opvullen, beschouwd. Dit worst-case scenario leidde tot 98 knelpunten (14% van het totaal aantal objecten), een toename van 16 (+20%): 3 extra knelpunten in de bebouwde kom (+8%), 13 extra knelpunten in het buitengebied (+25%). Dit is destijds aanvaardbaar geacht door de gemeente en heeft niet geleid tot nader beleidsvorming en/of maatregelen.

Ten opzichte van 2008 is de agrarische sector veranderd: momenteel zijn er in het buitengebied ca 125 veebedrijven, 30% minder dan in 2008. Het aantal IV bedrijven is afgenomen tot ca. 25 (-60%), het aantal niet IV bedrijven is afgenomen tot ca. 100 (-30%). CBS analyses (zie tabel 3.3. in het MER) laten zien dat ook het aantal dieren is afgenomen: varkens zelfs fors van 38.000 in 2011 tot 30.400 in 2012 (-20%).

Dit en het gegeven dat veehouderijen in extensiveringsgebied en in de bebouwd kom geurtechnisch "op slot" zitten en sowieso niet uit mogen breiden heeft tot de conclusie in het MER geleid, dat ook zonder nieuwe berekeningen aan geur, aantoonbaar is dat de bestemmingsplansituatie ten opzichte van de worst-case situatie in de quickscan geur 2008 verbetert (zeker niet verslechtert) en dat naar verwachting zelfs de situatie ten opzichte van de huidige situatie zoals in de quickscan 2008 verbetert en dat daarmee de quickscan geur 2008 voldoende inzicht biedt voor de afweging.

Daarnaast leidt de "stikstofmaatregel" in het bestemmingsplan (uitbreiding in een afwijkings-bevoegdheid met voorwaardelijke bepaling) er ook toe dat de geurbelasting niet zal toenemen ten opzichte van de huidige situatie. Bedrijven kunnen enkel uitbreiden in aantallen dieren als er meer milieuvriendelijke mestopslag/stal systemen worden ontwikkeld en er ammoniak-emissie-arme stalsystemen worden toegepast. In deze gevallen is in het algemeen aan dergelijke systemen ook een lagere (emissie-arme) geuremissiefactor gekoppeld. Het merendeel van de intensieve bedrijven zijn de varkensbedrijven. Een deel van deze bedrijven past momenteel (nog) 'traditionele' luchtwassers toe en een deel andere emissiearme technieken als bijvoorbeeld de schuineputwand. Er is een ontwikkeling gaande naar gecombineerde luchtwassers. Deze reduceren aanzienlijk meer geur dan de "traditionele" luchtwassers. Door het toepassen van meer milieuvriendelijke huisvestingsystemen zal de geurbelasting dan ook nagenoeg gelijk blijven of verminderen.

Op kaderstellend niveau kan dan ook in alle redelijkheid gesteld worden dat de geuremissie op planniveau ook als stand still beschouwd kan worden.

5 Waterkwaliteit

Oordeel Commissie m.e.r.

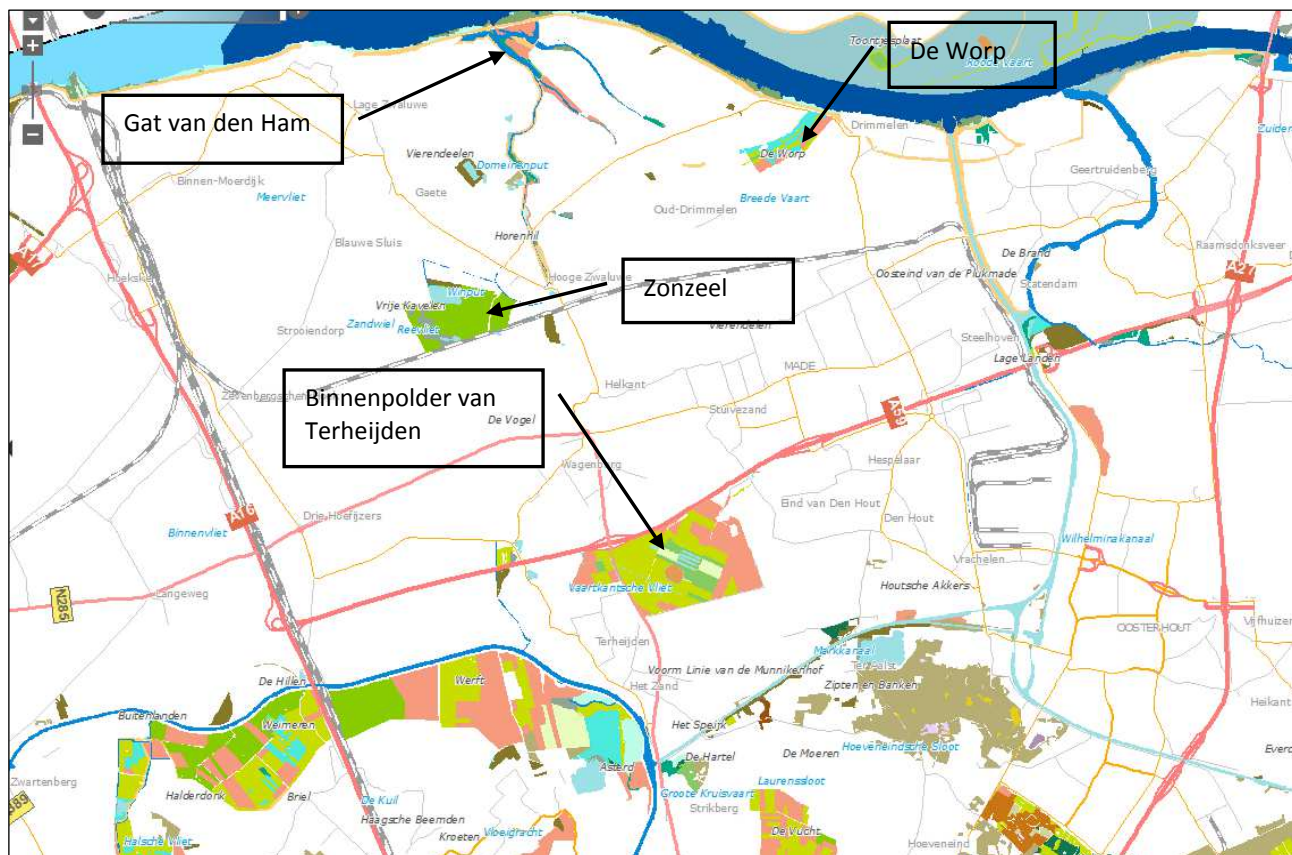
Uit het toegezonden kaartmateriaal blijkt dat diverse waterpartijen in het agrarische gebied als ecologisch waardevol en als Kaderrichtlijn Waterlichaam zijn bestemd, onder andere in het Gat van de Ham. Het MER gaat echter niet in op de huidige en de gewenste niveaus van de waterkwaliteit en de gevolgen daarvan voor de biodiversiteit, inclusief de doelstelling voor de (waterlichamen van de) KRW en de kwaliteit van weidevogelleefgebieden. Ook de gevolgen van normoverschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen voor de gewenste waterkwaliteit en aquatische ecologie zijn niet beschreven. Doordat deze informatie ontbreekt kan naar de mening van de Commissie niet beoordeeld worden in hoeverre het nieuwe bestemmingsplan gevolgen heeft voor de waterkwaliteit en of het maatregelen om de waterkwaliteit op het gewenste niveau te brengen al dan niet belemmert. De Commissie adviseert in een aanvulling op het MER, alsnog in te gaan op de kwaliteit van het oppervlaktewater in het gebied en de mogelijk gevolgen van het plan voor het behalen van de doelstellingen op het vlak van KRW en natte natuur.

Reactie Gemeente

In het plangebied ligt één KRW waterlichaam: Gat van Ham. Het betreft concreet drie kreken (in rood aangegeven in onderstaande uitsnede van de plankaart. In bijlage 3 van deze Aanvulling MER is een factsheet van het Waterschap Brabantse Delta opgenomen met basisinformatie. Deze factsheet laat zien dat naar verwachting in 2015 niet voldaan wordt aan de maatlatcriteria "waterflora", fytoplankton" en "stikstof". Ontwikkelingen in het bestemmingsplan Buitengebied Drimmelen mogen deze situatie tenminste niet verder verslechteren.

Binnen het plangebied ligt ook een aantal "natte" natuurgebieden

*EHS binnen de gemeente Drimmelen inclusief Natuurdoeltypen
(Natuurbeheerplankaart (Provincie Noord-Brabant 2013))*

De Worp

De Worp is een binnenlands moerasbos met voornamelijk Zwarte els met een rijke moerasvegetatie in de vorm van voormalige veenputten en vochtige weilanden. Het gebied maakte vroeger onderdeel uitmaakte van de Biesbosch. Het bestaat uit voormalige grienden, populierenbossen, elzenbroekbos en enkele natte graslandjes met bijzondere vegetaties. Natuurdoeltypen;

- N00.01 Nog om te vormen
- N12.02 Kruiden- en faunarijk
- N14.02 Hoog- en laagveenbos

Gat van den Ham

Dit gebied is een restant van de binnenzee die ontstond als gevolg van de St. Elizabethvloed. Het gebied is het restant van met elkaar verbonden kreken in de Nieuwe Zwaluwe Polder en de Polder den Nol, bestaand uit open water rietzomen en enkele moerasbosjes in agrarisch cultuurland, waaronder veel grasland. Broedgebied voor eenden en moerasvogels zoals Fuut, Bergeend, Krakeend, Grote bonte specht, Nachtegaal, Blauwborst, Bosrietzanger, Kleine Karekiet, Wielewaal en Rietgors (Atlas van de West-Brabantse broedvogels, 2007). Natuurdoeltypen:

- N02.01 Rivier
- N03.01 Beek en Bron
- N05.01 Moeras
- N05.02 Gemaaid Rietland
- N12.01 Bloemdijk
- N14.01 Rivier- en beekbegeleidend
- N14.03 Haagbeuken- en essenbos

Zonzeel

Kleinschalig, laaggelegen en nog nat gedeelte van de Grote Zonzeelsche Polder op de overgang van zeeklei naar zand. Na de turfwinning restten enkele kleiputten en werd het gebied ingericht als wei- en hooiland met moerassen, ruigten struwelen en broekbossen. Later is er een zandwinput gegraven. Het gebied wordt extensief beweide en er worden geen kunstmest en bestrijdingsmiddelen gebruikt. In het gebied broeden o.a. de volgende kenmerkende soorten; Slobeend, Kuifeend, Bruine kiekendief, Sperwer, Buizerd, Grutto, Tureluur, Rietzanger, Blauwborst, Kleine karekiet en Rietgors (Atlas van de West-Brabantse broedvogels, 2007). Natuurdoeltypen:

- N04.02 Zoete Plas
- N13.01 Vochtig weidevogelgrasland
- N16.02 Vochtig bos met productie

Binnenpolder van Terheijden

In 1950 ontgonnen en sedertdien intensief agrarisch beheerd veenweidegebied met veel botanisch interessant sloten en kooibosjes. Vooral van belang voor weidevogels met als belangrijkste soort de Grutto. Het gebied, dat oorspronkelijk bestond uit moerassen en graslanden is gedeeltelijk in ere hersteld. Tegenwoordig treft men in de sloten nog weer allerlei kenmerkende soorten van het veenpolderlandschap aan (Atlas van de West-Brabantse broedvogels, 2007): Natuurdoeltypen:

- N04.02 Zoete Plas
- N10.01 Nat Schraalgrasland
- N10.02 Vochtig hooiland
- N12.02 Kruiden- en faunarijk
- N17.04 Eendenkooi

Er zijn geen gebiedsdekkende gegevens beschikbaar over de waterkwaliteit in bovengenoemde natuurgebieden. In zijn algemeenheid kan gesteld worden dat het van oudsher voedselrijke systemen zijn, deels door de voedselrijke ondergrond, deels door het al langdurige agrarische gebruik van het buitengebied.

De ontwikkelingen binnen het bestemmingsplan Buitengebied hebben geen wezenlijk negatief effect op de KRW-doelstellingen voor Gat van den Ham. Het aantal bedrijven dat uit kan breiden is beperkt. De ontwikkelingsmogelijkheden in de directe nabijheid van Gat van Ham zijn beperkt door beschermingsregimes in het bestemmingsplan. De kreken zelf en directe omgeving hebben de bestemming Natuur, de twee oostelijke kreken worden omgeven door bestemming Agrarisch met waarden Landschap. Daarnaast hebben de kreken en omliggende gronden de dubbelbestemming attentiegebied EHS. De bestemming Natuur is primair gericht op behoud, herstel en ontwikkeling van natuurwaarden. Gebruik van grond en gebouwen dat ten koste kan gaan van de waterkwaliteit en (grond)waterstand wordt hiermee als strijdig gebruik gezien. Voor het uitvoeren van werken en werkzaamheden is een omgevingsvergunning nodig, waarin de waterkwaliteit geborgd is. Het systeem is al voedselrijk. (Beperkte) toename van agrarisch gebruik zal dit niet wezenlijk negatief beïnvloeden en is niet maatgevend voor de milieusituatie ter plaatse.

De "stikstofmaatregel" in het bestemmingsplan (uitbreiding in een afwijkingsbevoegdheid met voorwaardelijke bepaling) leidt er ook toe dat de stikstofbelasting op Gat van den Ham niet zal toenemen. Daarmee is de gemeente van mening dat op dit kaderstellend niveau dan ook in alle redelijkheid gesteld kan worden dat de waterkwaliteit in Gat van den Ham niet zal verslechteren en daarmee de KRW-doelstellingen niet belemmert. Het waterschap deelt deze mening (telefonisch contact gemeente-waterschap naar aanleiding van voorlopig advies Commissie m.e.r.). Het waterschap is van mening dat de waterkwaliteit voldoende geborgd wordt in het vergunningentrajec (in het kader van het Activiteitenbesluit als opvolger van het Lozingenbesluit).

Voor de overige natuurgebieden geldt ook dat deze en de directe omgeving beschermd zijn in het bestemmingsplan. Uitbreidingsmogelijkheden zijn relatief beperkt. Verandering van bedrijfsvorm en/of bedrijfsvoering met mogelijk effect op waterkwaliteit wordt altijd getoetst in het kader van het vergunningentraject.

Het boomteeltgebied tussen Wagenberg en Terheijden ligt dicht bij de Binnenpolder van Terheijden. Het boomteeltgebied is echter relatief gering en al grotendeels gevuld. De uitbreidingsmogelijkheden zijn beperkt (het betreft een heel andere schaalgrootte qua omvang en problematiek als andere boomteeltgebieden in Nederland zoals Zundert en Boskoop). Het systeem is al van oudsher voedselrijk. Een (beperkte) uitbreiding van boomteelt zal dit niet wezenlijk negatief beïnvloeden en is niet maatgevend voor de milieusituatie. Daarbij speelt ook nog dat de afwateringsrichting richting noord daarmee niet in de richting van het nabijgelegen natuurgebied Binnenpolder van Terheijden is. Daarmee is de gemeente van mening dat op dit kaderstellend niveau dan ook in alle redelijkheid gesteld kan worden dat de waterkwaliteit in de natte natuurgebieden niet zal verslechteren. Het waterschap deelt deze mening (telefonisch contact gemeente-waterschap naar aanleiding van voorlopig advies Commissie m.e.r.). Het waterschap is van mening dat de waterkwaliteit voldoende geborgd wordt in het vergunningentraject (in het kader van het Activiteitenbesluit als opvolger van het Lozingenbesluit).

Bijlage 1 Uitgangspunten stikstofberekeningen

Algemene uitgangspunten

Het voorontwerp bestemmingsplan vormt de basis van de uit te voeren ammoniakberekeningen.

Berekeningen

- Feitelijk
- Maximaal (voornemen maximaal ingevuld)

Zeer kwetsbare gebieden ingevolge de Wav

Binnen de gemeentegrenzen ligt een zeer kwetsbare gebied. Binnen dit gebied danwel in de zone van 250 meter tot het gebied zijn geen veehouderijen gelegen.

Bouwen in meerdere bouwlagen

Uitgangspunt is dat dieren niet op meerdere bouwlagen worden gehuisvest behoudens volière en scharrel- legkippen.

Dieren per oppervlakte eenheid

Melkkoeien

Op basis van de Handreiking Verordening Ruimte en Grondgebonden Melkrundveehouderij, Igo adviescommissie landbouw en milieu (2 mei 2011) kunnen op 1,5 ha 200 melkkoeien en 140 stuks vrouwelijk jongvee tot 2 jaar worden gehouden overeenkomende een emissie van 2446 kg Nh3.

Vleesvarkens

Conform het rapport Al het vlees duurzaam van commissie van Doorn kunnen op 1,5 ha 7.500 vleesvarkens worden gehouden overeenkomende met een emissie van 10.500 kg Nh3.

Uitgangspunten rekenmodel

Voor het uitvoeren van de berekening is gebruik gemaakt van OPS-pro versie 4.3. Alle agrarische bedrijven binnen de gekozen grids, zijn opgenomen in de bronbestanden. Voor de berekeningen zijn algemeen geaccepteerde defaultwaarden voor de parameters: vgemiddelde gebouwhoogte (gem GH), schoorsteenbinnendiameter (ST bindiam), uittreesnelheid (ST-uittree) ingevoerd.

Emissiepunthoogte natuurlijke ventilatie: 1,5 meter (grondgebonden bedrijven)

Emissiepunthoogte mechanische ventilatie: 5 meter (IV bedrijven en glastuinbouw)

Luchtsnelheid: natuurlijke ventilatie: 0,4 meter per seconde (grondgebonden bedrijven)

Luchtsnelheid: mechanische ventilatie: 4 meter per seconde (IV bedrijven)

Diameter uitstroomopening: 0,5 meter

Uitgangspunten feitelijke situatie / referentiesituatie:

Autonome ontwikkeling

Binnen het plangebied zijn 3 IV bedrijven die niet voldoen aan het gestelde in het besluit Huisvesting. Deze bedrijven hebben aangegeven dat ze in 2020 gaan stoppen. Nu deze bedrijf op 1 april 2013 met alternatieve maatregelen moeten voldoen aan BBT is voor deze bedrijven de vergunde emissie gecorrigeerd naar BBT. Hiermee is de feitelijke situatie gelijk aan de referentiesituatie. In het maximale scenario is aan deze bedrijven geen groei toebedeeld.

Feitelijke situatie veehouderijen

De feitelijke situatie per locatie en diercategorie is benaderd op basis van de bezettingsgraad die is ontleend aan dieraantallen die zijn geregistreerd bij het CBS cijfers (2012) en de vergunde aantallen dieren op basis van Web-bvb. Hieronder is per diercategorie de dieraantallen zoals deze zijn geregistreerd bij het CBS en Web-bvb weergegeven inclusief de berekende bezettingsgraad.

Web-bvb omschrijving	CBS inclusief 10% functionele leegstand	web-bvb januari 2013	percentage door te rekenen in bronbestand feitelijk
Melk- en kalfkoeien(> 2 jaar)	3303,3	6377	51,8
Vrouwelijk jongvee tot 2 jaar	2995,3	5187	57,7
Zoogkoeien	394,9	361	109,4
Vleesvee	1141,8	1809	63,1
Biggen	6876,1	7756	88,7
Zeugen	1602,7	2090	76,7
Vleesvarkens	24930,4	29369	84,9
dekberen	0	23	0,0
Leghennen	54001,2	66100	81,7
Vleeskuikens	381629,6	259104	147,3
Konijnen	825	13185	6,3
Paarden	599,5	795	75,4
Schappen	2247,3	1983	113,3
Geiten	3564	5213	68,4

Glastuinbouw

De volgende glastuinbouwbedrijven zijn gelegen in het plangebied:

Er zijn 4 solitair gelegen bedrijven.

- Sluizeweg 71, 3,5 ha glas;	3090 kg NOX
- Zonzeelseweg 4, 1 ha glas;	883 kg NOx
- Schuivenoordseweg 13, 1 ha glas;	883 kg NOX
- Brandestraat 7, 3 ha glas.	2649 kg NOX

In het gebied Plukmade is er geen uitbreidingsruimte. Het uitgangspunt wordt gehanteerd dat de depositie afkomstig van dit gebied is verdisconteerd in de achtergronddepositie.

Co-vergisting

In de huidige situatie zijn er geen covergisters aanwezig in het plangebied.

Uitgangspunten realistische scenario

Zie MER

Uitgangspunten maximaal scenario:

In dit scenario wordt het theoretische maximum als uitgangspunt gehanteerd. Hierbij wordt op onderstaande werkwijze invulling gegeven aan de maximale ontwikkelingsruimte die het nieuwe bestemmingsplan mogelijk maakt (De ruimtelijke mogelijkheden vormen hiervoor het kader). Hierbij gelden de algemene randvoorwaarden (zeer kwetsbaar gebied).

Alle IV locaties worden beschouwd als 'duurzame' IV locaties (behoudens de drie stoppers). Deze schakelen afhankelijk van de ligging om naar 1,5 ha varkens of 1 ha varkens.

Agrarisch 1:

Grondgebonden bedrijven (melkrundveehouderijen en paardenhouderijen) verruimen het bouwblok naar 2 ha (maximaal 200 mk en 140 jv).

Overige grondgebonden locaties schakelen om naar melkrundveehouderij (1,5 ha melkkoeien en jongvee + 0,5 ha mestvergisting).

3 Glastuinbouwbedrijven vergroten hun bouwblok naar van 1 naar 3 ha.

Co-vergisting binnen het bouwblok

Intensieve veehouderijen en geitenhouderijen groeien naar 1,5 ha bouwblok en schakelen om naar vleesvarkens (1 ha dieren en 0,5 ha co-vergisting).

Agrarisch 2 en Agrarisch met waarden Landschap:

Grondgebonden bedrijven (melkrundveehouderijen en paardenhouderijen) verruimen het bouwblok naar 1,5 ha (200 mk en 140 jv).

Overige grondgebonden locaties schakelen om naar melkrundveehouderij (1,5 ha).

Intensieve veehouderijen en geitenhouderijen groeien naar 1,5 bouwblok en schakelen om naar vleesvarkens.

Co-vergisting niet toegestaan

Agrarisch 3

Glastuinbouwlocaties: huidige oppervlakte glas is de maximale oppervlakte glas;

Grondgebonden veehouderijen: de huidige oppervlakte is de maximale oppervlakte;

Intensieve bedrijven: de huidige oppervlakte is de maximale oppervlakte;

Overige grondgebonden locaties schakelen niet om.

Sport

Maneges kunnen de aanwezige bebouwing met maximaal 15% vergroten

Covergisting

In het maximaal scenario wordt rekening gehouden met de realisatie van mestvergistingsinstallaties bij agrarische bedrijven (covergisting, max capaciteit 25.000 ton per jaar per installatie).

Bijlage 2 Vertaling stikstofmaatregel in bestemmingsplan

Systematiek identiek bij artikel 4 en 6 (gebiedsbestemmingen agrarisch – 2 en agrarisch met landschapswaarden). In de gebiedsbestemmingen agrarisch – 3 en agrarisch met waarden natuur en landschap zijn geen bestemmingen voor veehouderijen en tevens geen omschakelingsmogelijkheden naar veehouderijen opgenomen.

1.24 *Definitie bestaand:*

- a. t.a.v. bebouwing: bebouwing, zoals legaal aanwezig op het tijdstip van de terinzagelegging van het ontwerpplan, dan wel die mag worden gebouwd krachtens een voor dat tijdstip aangevraagde vergunning;
- b. t.a.v. bebouwing m.b.t. dierplaatsen: bebouwing, zoals legaal aanwezig op het tijdstip van de terinzagelegging van het ontwerpplan en waarvoor tevens vergunning is verleend voor het aspect milieu, dan wel die mag worden gebouwd en milieuvergund wordt krachtens een voor dat tijdstip aangevraagde vergunning;
- c. t.a.v. gebruik: het gebruik van grond en opstallen, zoals legaal aanwezig op het tijdstip dat het plan rechtskracht heeft verkregen;
- d. t.a.v. gebruik m.b.t. dierplaatsen: het gebruik van grond en opstallen, zoals legaal aanwezig op het tijdstip dat het plan rechtskracht heeft verkregen en waarvoor tevens vergunning is verleend voor het aspect milieu, dan wel die milieuvergund wordt krachtens een voor dat tijdstip aangevraagde vergunning;

3.2.3 *Bebouwing ten behoeve van dierplaatsen*

In afwijking van het bepaalde in 3.2.2 is het niet toegestaan om te bouwen ten behoeve van dierplaatsen.

3.3.1 *Omgevingsvergunning bouwen t.b.v. dierplaatsen*

Het bevoegd gezag kan door middel van het verlenen van een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in 3.2.3 teneinde het bouwen ten behoeve van dierplaatsen mogelijk te maken, mits aan de volgende voorwaarden wordt voldaan:

- a. er vindt geen toename plaats van de ammoniakemissie vanaf het betreffende agrarische bedrijf ten opzichte van de bestaande situatie;
- b. of een toename van de ammoniakemissie is toegestaan ten opzichte van de bestaande situatie, mits is aangetoond dat de kwaliteit van de natuurlijke habitat en habitatsoorten bij gevolg niet zal verslechteren en er geen significant verstorend effect zal zijn op de kwalificerende soorten van een Natura 2000-gebied;
Daarnaast geldt de volgende bouwregel:
- c. gebouwen met dierplaatsen mogen niet op een kortere afstand dan 15 van de plattelandswoning worden gesitueerd, met dien verstande dat een bestaande kleinere afstand als minimale afstand geldt.

3.4.1 Strijdig gebruik

Onder het gebruiken van gronden of bouwwerken in strijd met het bestemmingsplan, als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, aanhef en onder c van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, wordt in ieder geval begrepen:

- o. het gebruik van stallen voor meer dierplaatsen dan bestaand.

3.5.7 Omgevingsvergunning gebruiken t.b.v. meer dierplaatsen

Het bevoegd gezag kan door middel van het verlenen van een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in 3.4.1 teneinde het gebruiken ten behoeve van meer dierplaatsen mogelijk te maken, mits aan de volgende voorwaarden wordt voldaan aan één van de volgende voorwaarden:

- a. er vindt geen toename plaats van de ammoniakemissie vanaf het betreffende agrarische bedrijf ten opzichte van de bestaande situatie; of
- b. een toename van de ammoniakemissie is toegestaan ten opzichte van de bestaande situatie, mits is aangetoond dat de kwaliteit van de natuurlijke habitat en habitatsoorten bij gevolg niet zal verslechteren en er geen significant verstorend effect zal zijn op de kwalificerende soorten van een Natura 2000-gebied;

Bijlage 3 Fact sheet KRW Waterlichaam Gat van den Ham

Bron: Website Waterschap Brabantse Delta

Feitenoverzicht Kaderrichtlijn Water

NL25_63

Basisgegevens		
Naam	Gat van den Ham	
Code	NL25_63	
Status	Sterk veranderd	
Type	M14 - Ondiepe gebufferde plassen	
Stroomgebied	Maas	
Waterbeheergebied	Waterschap Brabantse Delta	
Provincie	Noord-Brabant	
Gemeente	Drimmelen	

Legenda	
 Geseleedeerd waterlichaam	 Zwemwater
 Geseleedeerd waterlichaam	 Provinciegrens
 Overige waterlichamen	 Natura2000 gebied
 Overige waterlichamen	 Grondwaterbeschermingsgebied

Karakterschets van het waterlichaam

Het waterlichaam Gat van den Ham bestaat uit een drietal kreken in het gebied: Zwaluwse Haven, Gat van den Ham en de Moedspui. Het zijn de relictten van de vroegere getijdenwerking in het gebied. De kreken hebben veelal nog steile oevers en zijn met de ruilverkaveling veel van hun grillige structuur verloren. De kreken staan nu via een sluis in verbinding met de Amer. Water van de Zwaluwse Haven kan via deze sluizen rechtstreeks worden geloosd op de Amer.

Onderbouwing van de status "Sterk Veranderd"

KRW Art. 4.3a

De volgende hydromorfologische herstelmaatregelen zijn voor dit waterlichaam overwogen, maar afgevalllen vanwege significante negatieve effecten aan gebruiksfuncties en/of milieu in bredere zin:

Afgevalllen maatregelen	Gebruiksfunctie									Milieukwaliteit				
	drinkwater	energievoorziening	industrie	infrastructuur	landbouw	natuur	recreatie	scheepvaart	stedelijk gebied	waterhuishouding	archeologie	erfgoed	geomorfologie	landschap
Beperken piekafvoeren in bovenlopen in agrarisch gebied					x									
Hanteren natuurlijk waterpeil in agrarisch gebied					x									
Hermeandering beken in intensief agrarisch gebied					x									
Verhogen drainagebasis in agrarisch gebied					x									
Verwijderen stuwen in intensief agrarisch gebied					x									
Verwijderen waterkeringen					x				x					

KRW Art. 4.3b

Om de volgende redenen is het niet mogelijk om de functie, waarvoor in het verleden ingrepen in het waterlichaam zijn uitgevoerd, op een andere wijze te bedienen met aanzienlijk minder schade voor het milieu:

- onevenredig hoge kosten

Feitenoverzicht Kaderrichtlijn Water

NL25_63

Beperken piekafvoeren in bovenlopen agrarisch gebied

Het vasthouden van water in de bovenlopen van het watersysteem door middel van stuwen en verondiepen van waterlopen heeft in dit gebied aanzienlijke gevolgen voor de landbouw. Door deze ingrepen wordt optimale waterhuishoudkundige situatie verstoord en treedt opbrengstderving op als gevolg van vernatting. Bovendien leiden de afgenomen mogelijkheden voor waterafvoer ertoe dat regenwater plaatselijk lang op het land blijft staan. De ontstane opbrengstderving is meestal niet te mitigeren door bewezen aanpassingen in de goede landbouwpraktijk. Gezien het beperkt beschikbare areaal voor verplaatsing van de gebruiksfunctie is dit alleen mogelijk tegen onevenredig hoge kosten.

Hanteren natuurlijk waterpeil in agrarisch gebied

De waterhuishouding in gebieden met een intensief agrarische functie vraagt om een gereguleerd grondwaterpeil. In gebieden met een landbouwfunctie betreft het bijvoorbeeld de teelt van gewassen die optimaal renderen bij een bepaalde grondwaterstand, maar ook aan de berijdbaarheid van percelen die nodig is voor een goede bedrijfsvoering. Een natuurlijke fluctuatie van het peil heeft tot gevolg dat de optimale waterhuishoudkundige situatie wordt verstoord en opbrengstderving aan de orde is. De ontstane opbrengstderving is meestal niet te mitigeren door bewezen aanpassingen in de goede landbouwpraktijk. Gezien het beperkt beschikbare areaal voor verplaatsing van de gebruiksfunctie in dit alleen mogelijk tegen onevenredig hoge kosten.

Hermeandering beken in agrarisch gebied

Het hermeanderen van beken heeft als doel meer variatie te creëren in het stromingspatroon en substraat van beken. Om dit te realiseren en eventuele negatieve effecten op de waterhuishouding te compenseren, moet areaal worden vrijgemaakt ten behoeve van het verleggen van de beek en wellicht voor mogelijke inundaties die zullen plaatsvinden vanwege het gewijzigde profiel. Hierdoor gaat areaal voor de landbouw verloren, dat in het dichtbevolkte Nederland slechts beperkt en tegen relatief hoge kosten beschikbaar is. Bovendien worden inundaties vanwege de water- / slibkwaliteit op veel plaatsen uit milieuoverwegingen ongewenst geacht. Aanpassen van de gebruiksfuncties is slechts mogelijk als grondeigenaren tegen een acceptabele prijs schadeloos worden gesteld of functieverplaatsing mogelijk is. Gezien het beperkt beschikbare areaal voor verplaatsing van de landbouwfunctie is dit alleen mogelijk tegen onevenredig hoge kosten.

Verhogen drainagebasis in agrarisch gebied

De waterhuishouding in gebieden met een intensief agrarische functie vraagt om een gereguleerd grondwaterpeil. In gebieden met een landbouwfunctie betreft het bijvoorbeeld de teelt van gewassen die optimaal renderen bij een bepaalde grondwaterstand, maar ook aan de berijdbaarheid van percelen die nodig is voor een goede bedrijfsvoering. Het dempen van waterlopen of het verhogen van de drainagebasis heeft tot gevolg dat de optimale waterhuishoudkundige situatie wordt verstoord en opbrengstderving aan de orde is. Bovendien leiden de afgenomen mogelijkheden voor waterafvoer ertoe dat regenwater plaatselijk lang op het land blijft staan. De ontstane opbrengstderving is meestal niet te mitigeren door bewezen aanpassingen in de goede landbouwpraktijk. Gezien het beperkt beschikbare areaal voor verplaatsing van de gebruiksfunctie is dit alleen mogelijk tegen onevenredig hoge kosten.

Verwijderen stuwen in agrarisch gebied

De waterhuishouding in gebied met een agrarische functie vraagt om een gereguleerd grondwaterpeil. Een te laag grondwaterpeil is ongewenst in gebieden met een landbouwfunctie (verminderde opbrengsten). Het peil van het oppervlaktewater is sterk bepalend voor de grondwaterstand. Dit oppervlaktewaterpeil wordt gereguleerd door stuwen. Het verwijderen van deze stuwen heeft daarmee een verstoring van de grondwaterstand tot gevolg. Bovendien kan door het ontbreken van stuwen niet meer worden ingespeeld op situaties van langdurige droogte of hoge afvoeren. De grondwaterstand wordt in groot deel van het jaar lager en extreem lage grondwaterstanden houden langer aan. De ontstane opbrengstderving voor de landbouw is niet te mitigeren door bewezen aanpassingen in de goede landbouwpraktijk. Het enige alternatief is verplaatsing van functies. Gezien het beperkt beschikbare areaal voor verplaatsing van de gebruiksfunctie is dit alleen mogelijk tegen onevenredig hoge kosten.

Verwijderen waterkeringen

Het verwijderen van waterkeringen heeft via het mechanisme veiligheid nagenoeg altijd negatieve consequenties op één of meerdere gebruiksfuncties. Omdat het areaal waar schade optreedt bij het verwijderen van de waterkering over het algemeen vele hectaren bedraagt, is het verplaatsen van gebruiksfuncties alleen tegen onevenredig hoge kosten mogelijk.

Feitenoverzicht Kaderrichtlijn Water

NL25_63

Literatuur

- *1* Algemene denkblij Significantie schade/Ministerie van Verkeer en Waterstaat, DG Water, 21 augustus 2007
- *2* Werkdocument argumentatielijnen SGBP Maasstroomgebied (versie 2 april 2008)
- *3* Kaderrichtlijn Water: Afleiding maatregelen per biologisch kwaliteitselement voor de waterlichamen/deelgebied RWSR-gebied Hollandsch Diep-Amer (Waaen en Van Nispen, 2008, www.brabantsedelta.nl/kwv).
- *4* Karakterisering Nederlands Maasstroomgebied; rapportage volgens artikel 5 van de Kaderrichtlijn water; Hoofdrapport hoofdstuk 3 (blz. 37 en Hoofdstuk 5 blz. 107-111).

Landgebruik in het stroomgebied: Agrarische Hoofdstructuur: 72% (landbouw), 9% (landschap); Groene Hoofdstructuur: landbouw (4%), natuur (4%); Stedelijk Gebied (11%).

Biologische en algemeen fysisch chemische toestand

De maatlaten zijn gebaseerd op doeltipe M14 (Ondiepe gebufferde plassen)

Maatlat	Huidige situatie	Verwachting 2015	GEP	Toelichting
Macrofauna (EKR)		matig	0,55	G3
Overige waterflora (EKR)		ontoereikend	0,52	G3
Fytoplankton (EKR)		ontoereikend	0,6	G1
Vis (EKR)		matig	0,45	G3
Totaal fosfaat (zomergemiddelde) (mg P/l)		matig	0,09	G1
Totaal stikstof (zomergemiddelde) (mg N/l)		slecht	1,3	G1
Chloride (zomergemiddelde) (mg Cl/l)		goed	200	G1
Temperatuur (maximum waarde) (°C)		goed	25	G1
Doorzicht (zomergemiddelde) (Meter)		matig	0,9	G1
Zuurgraad (zomergemiddelde) (-)		matig	5,5-8,5	G1
Zuurstofverzadiging (zomergemiddelde) (%)		goed	60-120	G1
Legenda: ■ slecht ■ ontoereikend ■ matig ■ goed ■ zeer goed				

G1 = Maatlat voor natuurlijk water is toegepast voor deze doelgroep/parameter. G3 = Maatlat voor sterk veranderd water is toegepast voor deze doelgroep/parameter.

Maatregelenoverzicht 2010-2015

De volgende maatregelen zijn voorzien in het waterlichaam in de periode 2010-2015:

Omschrijving	Omvang	Eenheid	Initiatiefnemer
Aanleg natte ecologische verbindingzone's	7	km	Waterschap (en gemeente)
Actief randenbeheer	145,2	km	Waterschap
GGOR/Hydrologisch herstel natte natuurparels	36	ha	Waterschap
Inrichten naar functie viswater	2	km	Waterschap
Inrichten vlakvormige waternatuurelementen	1	stuks	Waterschap
totaalpakket (beek- en kreekherstel & waternatuur lijn)	3	km	Waterschap
gezamenlijk voorlichting en educatie programma	1	stuks	Waterschap (en partners)

Onderbouwing van fasering

Een deel van de doelen zal pas na 2015 worden gehaald omdat niet alle maatregelen voor 2015 worden uitgevoerd en het effect van de uitgevoerde maatregelen niet altijd al in 2015 wordt bereikt.

De volgende maatregelen zullen na 2015 worden uitgevoerd:

Omschrijving	Omvang	Eenheid	Initiatiefnemer
Aanleg natte ecologische verbindingzone's	9	km	Waterschap (en gemeente)
GGOR/Hydrologisch herstel natte natuurplek	48	ha	Waterschap
Inrichten naar functie viswater	1	km	Waterschap
totaalpakket (beek- en kreekherstel & waternatuur lijn)	7	km	Waterschap
Inrichten vlakvormige waternatuurelementen	1	stuks	Waterschap
vispasseerbaar kunstwerken (vistrap; gemaal)	2	stuks	Waterschap

De motiveringsgrond voor het gefaseerd uitvoeren van het maatregelenpakket en het pas later bereiken van de gestelde doelen is hieronder weergegeven:

- technisch onhaalbaar in verband met grondverwerving

Vanwege het maatschappelijke draagvlak, vindt grondverwerving vrijwel altijd plaats op vrijwillige basis. Uitvoering ná 2015 is dan in veel gevallen voordeliger, omdat hiermee het opdrijven van grondprijzen kan worden tegengegaan. Bovendien is het niet aannemelijk dat alle benodigde gronden voor herinrichting tijdig verworven zijn (= ruim voor 2012), want er is vervolgens ook nog tijd nodig voor realisatie van maatregelen. Kansen om grond te verwerven zijn vaak gebonden aan bepaalde gebeurtenissen (ruilverkaveling, bedrijfsovernames), die zich lang niet op alle locaties binnen de komende periode zullen voordoen. Dergelijke grootschalige gebiedsprocessen kennen mede als gevolg van juridische procedures een doorlooptijd die de planperiode overschrijdt. Dit heeft als consequentie dat fasering nodig is.

- technisch onhaalbaar in verband met uitvoeringscapaciteit

Inrichtingsmaatregelen vormen een groot deel van het maatregelenpakket. Zowel overheden als uitvoerende organisaties (aannemers) voeren momenteel al maatregelen uit. Het totale voorgestelde pakket aan KRW-maatregelen vraagt een forse versnelling van uitvoering als het hele pakket voor 2015 wordt gerealiseerd. Voorbereiding en uitvoering vragen specifieke kennis en capaciteiten, die in beperkte mate aanwezig is. Uitvoering van alle benodigde inrichtingsmaatregelen in de eerste planperiode van het SGBP is dan ook niet mogelijk. Om deze reden wordt gefaseerd.

- onevenredig kostbaar in verband met te hoge lasten

Uitvoering van alle maatregelen voor het bereiken van de goede toestand/potentieel binnen de eerste planperiode stuit op te grote financiële beperkingen. Om de lastenstijging binnen een maatschappelijk acceptabele bandbreedte te houden, wordt gekozen voor een gefaseerde uitvoering van het maatregelenpakket in de periode na 2015. In afwachting van de ontwikkeling van mogelijke kosteneffectievere maatregelen in de toekomst en het vaststellen van aanvullende maatregelen op nationaal en internationaal niveau wordt aanspraak gemaakt op de mogelijkheid tot fasering en wordt nu nog niet overgegaan tot doelverlaging. Dit wordt bij het volgende provinciale waterplan / omgevingsplan (en SGBP) opnieuw bezien.

Chemische toestand en overige relevante stoffen

In onderstaande tabel wordt aangegeven welke stoffen bij het beoordelen van de huidige toestand momenteel de norm overschrijden. In het Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water zijn de normen voor de betreffende stoffen vastgelegd. Stoffen die voldoen aan de norm of waarvoor geen oordeel gevormd kan worden zijn niet opgenomen in deze tabel.

Stofgroep	Normoverschrijding in huidige situatie

Verwacht wordt dat stoffen die nu niet voldoen aan de norm, ook in 2015 de norm zullen overschrijden. Voor deze stoffen is sprake van fasering.

Het waterschap stelt alleen de eigen maatregelen vast als onderdeel van het Waterbeheerplan 2010-2015.. De overige onderdelen zijn ter informatie overgenomen uit andere plannen. Voor de status, ecologische doelen en fasering wordt verwezen naar het Provinciale Waterplan; voor maatregelen door derden naar de plannen van deze partijen; voor de overige onderdelen naar het Stroomgebiedbeheerplan Maas.